

de boeddhisten. (Zou u de mensen willen te eten geven die een Boeddha-beeld in huis hebben staan? Ook als ze niet mediteren? Toch zeker niet die van *The Sky Is The Limit?*). Tegelijkertijd is het jodendom - dat het strengst is in het beeldverbod (zelfs de naam van god mag je in principe niet uitspreken enkel puntje, puntje, puntje) - de kleinste wereldgodsdienst (geworden). Rijk aan tradities, verhalen en teksten, maar eigenlijk niet meer bij de G5 van de wereldgodsdiensten. De wahabieten – ongetwijfeld gesteund door enkele petrodollars – zijn er in geslaagd om een afbeeldingsverbod door te drukken voor miljoenen moslims terwijl in Turkije in het Topkapipaleis een tand van de profeet, een voetafdruk, stof uit zijn graftombe, en z'n zwaarden bewaard worden. In Konya zelfs de baard van Mohammed (alle fatwa's nog aan toe). De wahabieten lijken de enigen die het omgekeerde promoten en er miljoenen zieltjes mee winnen.

Er is nog een alternatieve verklaring, al is het een cynische. Sociologen (wie anders?) fluisteren dat het afbeeldings-

verbod er kwam omdat veel woestijnvolkeren geen zin (of energie) hadden om elke keer die zware beelden weer mee te nemen van hot naar her. Luiheid: niet meer het oorkussen des duivels, maar het zijweggetje naar de ware verering.

Anton Maertens

ONGELIJKHEID: VOORKOMEN IS BETER DAN GENEZEN

Het Global Risks 2015 rapport van het Wereld Economisch Forum was duidelijk: de groeiende ongelijkheid binnen landen vormt een bedreiging voor onze samenlevingen. Voor dat inzicht hebben we het WEF eigenlijk niet nodig. Sinds *The Spirit Level* van Wilkinson & Pickett weten we (opnieuw) dat het een maatschappelijk probleem is en sinds *Capital in the 21st Century* van Piketty weten we dat het maar niet ophoudt met stijgen. Maar qua voortschrijdend inzicht kan het tellen dat ze ook op de liberale hoogmis de ernst van het ongelijkheidsprobleem inzien.

Het probleem benoemen is één zaak, oplossingen voorstellen een andere. Het traditionele antwoord is natuurlijk herverdeling. De

overheid roomt grote inkomens af en stut de lage inkomens via sociaal beleid. En op dat vlak doet België goed zijn best. Een redelijk groot deel van de ongelijkheid wordt in België ongedaan gemaakt via herverdelend beleid. Mede daarom lijkt de ongelijkheid (volgens sommige bronnen) in België nauwelijks te stijgen.

Kunnen we op onze lauweren rusten? Nee. Enkele EU-landen slagen er namelijk in om ongeveer hetzelfde niveau van gelijkheid te bereiken met een veel beperktere herverdeling. De ongelijkheid in die landen wordt met andere woorden *voorkomen* in plaats van *gemedieerd*.

Het concept *predistribution* (pre-verdeling of voorverdeling) verwijst naar dit idee. Het werd gelanceerd door Jacob Hacker (Yale University) en is recent overgenomen door het Britse Labour. Voor Labour betekent het vooral een alternatief voor de manke *derde weg*. De idee om de markt zijn ding te laten doen en de brokken erna op te kuisen is verleden tijd. Er moet vroeger ingegrepen worden en ongelijkheid moet dus zoveel mogelijk

beperkt worden in plaats van geremedieerd.

Hoe dat moet gebeuren? Voor de innovatieve beleidsvoorstellen moeten we nog niet bij Labour zijn. Zij stellen voor om in te zetten op gelijke kansen in het onderwijs, lonen te doen stijgen, de productiviteitswinsten beter te verdelen, progressieve belastingen te heffen enzovoort. Het zijn allemaal maatregelen waar de gemiddelde progressief ook zonder de predistributie slogan op gekomen zou zijn.

Laten we zelf twee voorstellen doen van mogelijk predistributief beleid. Het eerste richt zich op de bovenkant van de loonverdeling. Toplonen waarvoor de hemel niet hoog genoeg reikt. De discussie verloopt daarover (zoals elke discussie over loon) nogal emotioneel. 'Jaloeziecultuur' en een 'klimaat van afgunst' staan tegenover de 'exhibitionistische zelfverrijking' en 'graacultuur'. De protagonisten van de vrije markt pleiten voor een absolute autonomie van de raad van bestuur en schermen met de nood aan toplonen om talent binnen te rijden en mensen te voorzien

van de noodzakelijke stimuli. Aan de andere kant van het spectrum wordt gedroomd van een maximumloon voor managers en het extra belasten van mogelijke andere inkomsten.

Een kleine blik op het onderzoek rond toplonen leert ons twee dingen. Eén, toplonen zijn niet gerelateerd aan betere prestaties van bedrijven maar vooral/enkel aan de mate van controle die de manager uitvoert op zijn eigen loon. Kan iemand zijn eigen loon zetten, dan zal hij zichzelf aardig bedienen. Twee, regulering is niet de bepalende factor om toplonen te beperken. Wetten helpen, maar het verschil wordt gemaakt door de maatschappelijke aanvaarding van toplonen. Waar zelfverrijking als een recht en een deugd aanzien wordt, zijn er weinig beperkingen om het te doen. Waar het als schandalig wordt ervaren, zullen managers minder geneigd zijn zich te verrijken.

We moeten dus werken aan de bovenbouw, erover waken dat het in België niet algemeen aanvaard wordt dat bedrijfsleiders zich ontegenwoordig verrijken met hun activiteiten. De publieke verontwaardiging

over Offshore, Luxemburg of Swissleaks moet met andere woorden gevaloriseerd worden.

Een tweede voorstel werkt aan de onderbouw. Ongelijkheid voorkomen kan ook door posities op de arbeidsmarkt te veranderen. Economische democratie, of in een lichtere versie: medezeggenschap. Het zal velen misschien verbazen, maar in de meerderheid van de EU-lidstaten hebben werknemers in grote bedrijven het recht om een afvaardiging te sturen naar de raad van bestuur van een bedrijf. Naar het management. Het Duitse systeem van *Mitbestimmung* is welbekend, maar ook in Zweden gaat het systeem redelijk ver en kunnen de rechten op medebestuur geopend worden in bedrijven met amper 25 werknemers.

Uit enkele Duitse studies krijgen we een beeld van de effecten van medezeggenschap die de ongelijkheid kunnen doen dalen. Hogere lonen? Nee. In Duitsland worden de lonen, net zoals in België sterk op sectoraal niveau bepaald en ook bedrijven met medebestuur lijken zich daaraan te houden. Wél blijken bedrijven

met medezeggenschap meer werk aan te bieden dan bedrijven zonder medezeggenschap. En dat betekent niet zomaar dat ze daarom te veel personeel hebben. De efficiëntiewinsten van het medebeheer worden omgezet in werkgelegenheid, en niet in loon of dividenden. En met werk in een groot bedrijf beland je meestal niet onderaan de looncurve. Medezeggenschap kan dus wel degelijk helpen in het voorkomen van ongelijkheid. En een vergelijking van landen mét en zonder systeem van medezeggenschap bevestigt dat ook. Waar werknemers betrokken zijn in de bedrijfsvoering ligt de ongelijkheid een stuk lager.

Het klinkt wat als newspeak, *predistribution*, en het mag zeker geen excuus zijn om niet meer aan herverdeling te doen. Maar de term nodigt alvast uit om met een andere blik naar maatschappelijk beleid te kijken. Eén die problemen voorkomt in plaats van de brokken van de markt probeert te lijmen.

*Stan De Spiegelaere
is onderzoeker aan het HIVA
(KU Leuven) en actief bij de
progressieve denktank Poliargus*

#Reality peanuts. Reality is niet meer wat het geweest is. 'Ik betaal de mensen waarover ik bericht nooit. Ook niet voor *The Sky Is The Limit*', oreerde documentairemaker PB trots. Nee en intussen worden we rond de oren geslagen met nooit subtiel geproducte placecete BMW, Moët Chandon en Jetair. Het is schandalig. Nee, niet dat ze product placement-vergoedingen krijgen. Dat de personages van *The Sky Is The Limit* niet betaald worden. Vier zegt toch ook niet tegen PB: "kijk eens welk gratis platform we je geven dus-hou-die-facturen-maar-voor-je?". Je acteurs niet naar waarde weten te appreciëren? Arm Vlaanderen.

(IR)RELIGIE: DE EUROPESE UITZONDERING

De internationale reacties op de 'heiligschennis' van *Charlie Hebdo* hebben eens te meer bewezen dat Europa het minst religieuze continent van de wereld is. Zelfs wanneer andere volkeren klaar staan om een zekere solidariteit te tonen om de vrijheid te verdedigen, zijn ze niet echt geneigd om het gebrek aan respect voor het heilige aan te meten, zoals ze op het 'Oude Continent' doen.

Het herinnert ons er aan dat de West-Europeanen, gedurende de laatste veertig jaar, zeer weinig voeling hebben (gekregen) met religie. Van waar komt die uitzonderlijk diepe secularisering van Europa, die zelfs de Amerikanen niet delen? Een paar opties.

Waar hangt het succes van een religie van af? Niet alleen de kracht van haar overtuiging of haar teksten. Ze hangt ook af van de sociale rituelen, gebruiken en praktijken. Haar input in de samenleving passeert langs drie kanalen: onderwijs, hulp aan de armen (moreel en materieel) en gezondheidszorg.

In de *traditionele* samenlevingen waren die drie sectoren het voorrecht van de kerken. Het is zelfs nog het geval in een aantal *moderne* samenlevingen: in de VS en in een aantal moslimlanden zijn de scholen, ziekenhuizen en liefdadigheidsinstellingen kanalen voor en van een religie. Europa is de uitzondering. Na de Tweede Wereldoorlog zijn de welvaartsprogramma's bijna *helemaal* overgenomen door de staat. Dat heeft weinig equivalenten in de rest van de wereld.